

אור באופק - עמדה לוועדת מור יוסף

המטה לקידום מעמד נפגעי פעולות איבה

סיוע לבני משפחה מטפלים ואחים שכולים בגירים

נייר עמדה לוועדת מור יוסף | מרץ 2026

1. מבוא והגדרת הבעיה

המסגרת המשפטית הקיימת (חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, תש"ל-1970, וחוק הנכים (תגמולים ושיקום), תשי"ט-1959) מעגנת תפיסה שלפיה הנפגע הוא יחידת הזכאות המרכזית למענה, לשיקום ולפיצוי. תפיסה זו, אשר נבנתה סביב הערכת מצבו של הפרט, אינה משקפת עוד במלואה את המציאות התפקודית בפועל, שבה תהליך השיקום מתרחש בתוך התא המשפחתי ונשען במידה רבה על בני משפחה קרובים.

בפועל, בני משפחה - בני זוג, הורים ולעיתים גם אחים - ממלאים תפקיד טיפולי מתמשך הכולל ליווי יומיומי, השגחה, ניהול רצף טיפולי ותמיכה רגשית. תפקיד זה אינו שולי או זמני, אלא מהווה מרכיב מהותי בהצלחת תהליך השיקום. עם זאת, הדין הקיים אינו מכיר בבני המשפחה כיחידת זכאות עצמאית, ואינו נותן מענה לפגיעה הנלווית בכושר השתכרותם ובתפקודם. כך, נוצר מצב שבו חלק מהעלות האמיתית של השיקום "מועבר" בפועל אל התא המשפחתי, ללא הסדרה וללא בקרה.

פער זה מתחדד במיוחד בשתי אוכלוסיות מרכזיות: האחת היא נפגעים שאינם מוכרים כנכים, אשר עבורם לא מתקיימת קביעה פורמלית של דרגת נכות או תלות, אף שבפועל הם עשויים להזדקק לליווי אינטנסיבי ומתמשך - ובפרט במקרים של פוסט-טראומה או פגיעות מורכבות אחרות. האוכלוסייה השנייה היא אחים שכולים בגירים, אשר אינם נכללים במסגרת ההכרה המשפחתית הקיימת, על אף שבפועל הם נושאים לעיתים בנטל משפחתי ותפקודי משמעותי בעקבות האובדן.

מנגנוני הסיוע הקיימים, ובראשם שעות הליווי באגף השיקום במשרד הביטחון ותגמול "עזרת הזולת" בביטוח הלאומי, אינם נותנים מענה מספק לפער זה. מנגנונים אלה מבוססים על תפיסה של מתן שירות לנפגע, ואינם מכירים במטפל המשפחתי כגורם זכאי בפני עצמו. בנוסף, הם נשענים בעיקרם על קריטריונים תפקודיים סטנדרטיים שאינם מותאמים דיים למצבים של פגיעה נפשית, צורך בהשגחה מתמשכת או ליווי משפחתי רציף. יתר על כן, הם אינם נותנים מענה מספק לשלב המיידי שלאחר הפגיעה, שלב קריטי מבחינה שיקומית - שבו מתעורר לעיתים צורך אינטנסיבי בליווי, עוד בטרם הושלמה קביעה פורמלית של נכות או תלות.

במצב דברים זה, נוצרת אי-הלימה בין מבנה המערכת לבין אופן פעולתה בפועל: בעוד שהמערכת הציבורית ממשיכה להתמקד בפרט, השיקום מתרחש הלכה למעשה בתוך התא המשפחתי. פער זה מחייב התאמה נורמטיבית, שתכיר בבני המשפחה המטפלים כחלק בלתי נפרד ממערך השיקום, ותעגן עבורם מנגנון סיוע מידתי, מבוקר וישים.

2. מנגנון קביעת צורך בליווי

2.1 בחינת צרכי הנפגע

כל אסדרה בתחום זה נשענת על שאלה יסודית אחת: כיצד קובעים כי הנפגע זקוק לליווי, מבלי לחייבו במבחן תלות פורמלי, פולשני או משפיל, ומבלי לפתוח פתח רחב לניצול לרעה. זהו גם המוקד שבו מתחדדת מגבלת מנגנונים קיימים, דוגמת מבחני תלות תפקודיים סטנדרטיים, שנבנו בעיקר לצורך הערכת מוגבלות תפקודית ואינם מותאמים בהכרח לצורך בהשגחה רגשית, ליווי נפשי או נוכחות משפחתית קבועה.

2.2 המנגנון המוצע - מודל דו-שלבי

שלב ראשון - אינדיקציה קלינית: גורם מטפל המעורב בטיפול בנפגע: כגון רופא, עובד סוציאלי, פסיכולוג או גורם טיפולי אחר - ינפיק אישור פשוט, "מרשם ליווי", הקובע כי נוכחות מלווה משפחתי חיונית לרצף הטיפול או השיקומי. האישור אינו קובע אחוזי נכות ואינו מחליף הליך הכרה בנכות; הוא קובע רק את עצם קיומו של צורך בליווי.

שלב שני - הערכה תפקודית משלימה: עובד שיקום או מנהל מקרה יבצע הערכה קצרה של אופי הליווי הנדרש (פיזי, נפשי או משולב) ושל היקפו המשוער. הערכה זו לא תבחן מחדש את עצם הצורך הבסיסי בליווי, אלא תשמש לצורך התאמת מנגנון הסיוע וחלופת הזכאות הרלוונטית.

תוקף: האישור הראשוני יהיה תקף לשישה חודשים. חידושו ייעשה באמצעות אישור קליני חדש, בחתימה פשוטה, ללא ועדה.

- יובהר כי הכרה זו מהווה תנאי סף בלבד ואינה מקנה כשלעצמה זכאות אוטומטית לפיצוי כספי.

2.3 תקדים בדין הישראלי

מנגנון זה אינו מבקש להמציא מודל חדש מן היסוד, אלא להרחיב היגיון שכבר מוכר בדין הישראלי. בביטוח הלאומי קיים מסלול מהיר למבוטחים במחלות קשות, ובכלל זה חולים אונקולוגיים, שבו ההכרעה נעשית על בסיס מסמכים רפואיים וללא צורך בהתייעצות פיזית בוועדה. בנוסף, במסגרת פרויקט "מחלקה ראשונה", עובדות סוציאליות בבתי חולים מסייעות באיסוף והעברת תיקים לצורך טיפול ישיר ומהיר. ההצעה מבקשת להחיל היגיון דומה של אמון בגורם המטפל גם על נפגעי מלחמה ובני משפחותיהם.

3. חלופות יישומיות

3.1 חלופה א': פיצוי בגין אובדן הכנסה

עיקרון: פיצוי חודשי בגין נזק כלכלי מוכח, שנגרם כתוצאה ישירה מהצורך לטפל בנפגע.

תנאי זכאות מצטברים:

- אישור קליני כמפורט בסעיף 2.
- הכרה בבן המשפחה כ"מטפל עיקרי", כאשר ביחס לכל נפגע יוכר מטפל עיקרי אחד בלבד.
- ירידה מוכחת בהכנסה בשיעור של לפחות 25% ביחס לממוצע ההכנסה בששת החודשים שקדמו לאירוע.
- קשר סיבתי מפורש בין הירידה בהכנסה לבין הטיפול בנפגע, באופן שאינו ניתן לייחוס סביר לגורמים חיצוניים אחרים.

גובה הפיצוי: 60% מהפרש ההכנסה, עד תקרה של השכר הממוצע במשק. הפיצוי יופחת באופן מדורג ככל שהכנסת הזכאי עולה, ולא יישלל בבת אחת, וזאת כדי למנוע תמריץ שלילי לחזרה לעבודה.

איזון ובקרה:

- בחינה תקופתית אחת לשישה חודשים.
- הכרה במטפל עיקרי אחד בלבד לכל נפגע.
- בסיס הכנסה היסטורי קשיח, המבוסס על ממוצע נתוני עבר; תקרת פיצוי ברורה.
- הצלבת נתונים אוטומטית מול רשות המסים והביטוח הלאומי.
- סנקציות מנהליות, לרבות שלילת זכאות והשבת כספים, במקרה של הצהרה כוזבת.

מנגנונים מקבילים: מבחינה רעיונית, חלופה זו נשענת על לוגיקה המוכרת ממנגנונים כגון דמי פגיעה בעבודה, דמי מילואים, והסדרים בינלאומיים שונים המעניקים פיצוי מוגבל בשל צמצום עבודה לצורך טיפול בבן משפחה.

הערכה: יתרונה המרכזי של החלופה הוא בדיוק היחסי שלה, שכן היא מפצה על נזק כלכלי מוכח בלבד. חסרונה העיקרי הוא הרגישות היחסית לניצול, המחייבת גידור ובקרה הדוקים.

3.2 חלופה ב': מענק קבוע לפי רמת הצורך בליווי

עיקרון: מענק חודשי קבוע לפי רמת הטיפול הנדרש, ללא תלות בהכנסת בן המשפחה.

תנאי זכאות:

- אישור קליני כמפורט בסעיף 2.
- קביעת רמת ליווי על ידי עובד שיקום או מנהל מקרה: נמוכה, בינונית או גבוהה.
- הצהרה על מעורבות טיפולית בפועל, בתוספת אימות תקופתי (ביקורת מדגמית).

גובה המענק:

- רמה נמוכה: 3,500 ש"ח לחודש.
- רמה בינונית: 6,000 ש"ח לחודש.
- רמה גבוהה: 9,000 ש"ח לחודש.

איזון ובקרה:

- הגבלת מספר הזכאים למטפל עיקרי אחד לכל נפגע.
- בחינה תקופתית אחת לשישה חודשים.
- היעדר קשר בין הזכאות להכנסה, באופן המפחית תמריץ לצמצום עבודה.
- סיווג כתוב וברור של רמות הצורך.
- התאמה לרמת מעורבות טיפולית בפועל.
- ביקורת מדגמית.

מנגנונים מקבילים: החלופה נשענת על היגיון דומה לזה הקיים במנגנוני סיעוד המבוססים על רמות תלות, וכן על מודלים זרים כגון Pflegegeld הגרמני ומודלים פונקציונליים של תמיכה לפי רמות צורך.

הערכה: יתרונה המרכזי הוא בפשטות הניהולית ובמניעה יעילה יחסית של תמריצים שליליים. חסרונה הוא שאינה מפצה באופן מדויק על אובדן הכנסה בפועל.

3.3 חלופה ג': מודל משולב

עיקרון: שילוב בין פיצוי כספי חלקי, סל שירותים ותמריץ לשימור תעסוקה.

מרכיבים:

- פיצוי בסיסי בגובה 50% מהפרש ההכנסה, עד תקרה של 70% מהשכר הממוצע במשק.
- מענק שימור תעסוקה בסך 1,500 ש"ח לחודש למי שממשיך לעבוד בהיקף של 50% לפחות.
- סל שירותי הפוגה ושירותים משלימים.

איזון ובקרה:

- תקרת פיצוי נמוכה יחסית.
- תנאי סף של השתתפות תעסוקתית לצורך קבלת המענק המשלים.
- עדכון אוטומטי ודינמי של הפיצוי בהתאם להכנסה בפועל.

- מעבר בין רמות זכאות לפי שינוי נסיבות.
- כלל מנגנוני הבקרה של חלופה א'.

מנגנונים מקבילים: חלופה זו נשענת על לוגיקה מוכרת של שילוב פיצוי עם תמריץ לחזרה לתפקוד, כפי שקיימת בהסדרים שונים בארץ ובעולם.

הערכה: יתרונה המרכזי הוא האיזון בין הכרה בנזק לבין צמצום תמריצים שליליים. חסרונה הוא במורכבות ניהולית מסוימת ובצורך בתיאום בין מערכות.

3.4 חלופה ד': מודל "רשת ביטחון מינימלית"

עיקרון: מענק בסיסי אחיד לכל מטפל מוכר, ללא מבחן הכנסה, כרשת ביטחון.

מנגנון: כל בן משפחה שיוכר כמטפל עיקרי יהיה זכאי למענק חודשי קבוע בסך 2,500 ש"ח.

איזון ובקרה:

- סכום נמוך יחסית, שאינו יוצר כשלעצמו תמריץ ממשי ליציאה משוק העבודה.
- היעדר תלות בהכנסה.
- אפשרות למעבר למסלול אחר בהתקיים תנאים מחמירים יותר.
- מטפל עיקרי אחד בלבד.
- בחינה תקופתית אחת לשנה.

מנגנונים מקבילים: החלופה דומה ברוחה למענקי התארגנות ורשתות ביטחון בסיסיות לתקופה הראשונה שלאחר אירוע משברי.

הערכה: יתרונה המרכזי הוא בפשטות ובעלות הנמוכה יחסית. חסרונה הוא בכך שהיא נותנת מענה חלקי בלבד.

3.5 חלופה ה': מודל "החזר הוצאות בפועל"

עיקרון: החזר הוצאות מוכחות שנגרמו לבן המשפחה עקב הטיפול, ללא תשלום גלובלי.

מרכיבי ההחזר:

- הפסדי שכר נקודתיים בגין היעדרות מעבודה לצורך ליווי.
- הוצאות נסיעה.
- ימי חופשה שנוצלו לצורך טיפול.
- הוצאות מוכחות הקשורות בניהול ענייני הנפגע.

תנאים:

- הצגת אסמכתאות לכל הוצאה.
- קשר ישיר ומוכח בין ההוצאה לבין הטיפול בנפגע.
- אישור מנהלי להוצאה משמעותית.

מנגנוני איזון ובלמים:

- אין תשלום גלובלי.
- כל החזר מותנה באסמכתאות.
- תקרה שנתית ברורה.

- בדיקה מנהלית של כל תביעה.

מנגנונים מקבילים: החלופה דומה בהיגיון שלה למנגנוני החרז הוצאות מוכחות המוכרים בדינים שונים, וכן למנגנונים מוגבלים של פיצוי בגין ליווי באשפוז.

הערכה: יתרונה המרכזי הוא בדיוק הרב והחשש הנמוך לניצול. חסרונה הוא בנטל הבירוקרטי הגבוה ובכך שאינה נותנת מענה מלא לצורות טיפול שאינן משתקפות בקלות בקבלות ואסמכתאות.

4. מנגנון ייעודי לאחים שכולים בגירים

4.1 ההבחנה הדרושה

אח שכול בגיר אינו "מטפל בנפגע", אלא נושא בנטל ייחודי ושונה במהותו: תמיכה בהורים השכולים, כינוס המשפחה, ניהול ענייני האח או האחיות שנספו והתמודדות עם השלכות האובדן על מסלול חייו. נטל זה אינו ניתן למדידה בשעות ליווי ואינו מתמצה בהיבט הכלכלי בלבד.

4.2 מנגנון הזכאות

מוצע לעצב עבור אוכלוסייה זו מסלול ייעודי של "מענק הסתגלות משפחתי", בגובה 6,000 ש"ח לחודש, לתקופה של עד 12 חודשים.

תנאי זכאות:

- גיל 18 ומעלה.
- הכרה כ"מלווה משפחתי מוביל" על בסיס אישור עובד סוציאלי או גורם טיפולי מוסמך.
- פגיעה תפקודית או תעסוקתית הקשורה סיבתית לאירוע.
- היעדר כפל זכויות משמעותי עם מסלולים אחרים.

מנגנוני איזון ובלמים:

- אין זכאות אוטומטית מכוח הקרבה המשפחתית בלבד.
- חוות דעת מקצועית אחת.
- תקופת זכאות מוגבלת.
- אפשרות להארכה רק בכפוף לאישור נוסף.
- תנאי להשתתפות פעילה במסלול לימודים, הכשרה או תעסוקה בשנת הזכאות השנייה, ככל שתאושר הארכה.

עיגון משפטי: ככל שייקבע שהוועדה מבקשת לקדם מסלול זה, יהיה מקום לבחון עיגונו כתיקון חקיקה מפורש, שיכיר באח שכול בגיר כמוטב לזכות סוציאלית עצמאית ומוגבלת.

5. מנגנוני בקרה רוחביים

הכלים הבאים ייושמו, בשינויים המחויבים, על כלל החלופות:

- מינוי מנהל מקרה או עו"ס שיקום לכל משפחה זכאית.
- הצלבת נתונים אוטומטית עם רשויות המדינה.

- הכרה במטפל עיקרי אחד בלבד לכל נפגע.
- בחינה תקופתית אחת לשישה חודשים במסלולים הכספיים המרכזיים.
- סנקציות במקרה של הצהרה כוזבת.
- יישום ראשוני כהוראת שעה לתקופה של שלוש שנים, תוך התחייבות להערכת אפקטיביות, עלות ותוצאות.

6. השוואת החלופות - טבלה מסכמת

7.

חלופה	דיוק הפיצוי	סיכון לניצול	פשטות ניהולית	מענה לפגיעת נפש	תמריץ שלילי	עלות תקציבית
א': אובדן הכנסה	גבוהה	בינוני	נמוכה	חלקי	בינוני	גבוהה
ב': מענק קבוע	בינונית	נמוך	גבוהה	טוב	נמוך	בינונית
ג': שירותים	נמוכה	נמוך מאוד	בינונית	טוב	נמוך מאוד	בינונית
ד': משולב	גבוהה	נמוך	בינונית	טוב	נמוך	בינונית
ה': מינימלי	נמוכה	נמוך	גבוהה מאוד	חלקי	נמוך מאוד	נמוכה
ו': החזר הוצאות	גבוהה מאוד	נמוך מאוד	נמוכה	חלקי	נמוך מאוד	נמוכה

מעטפת שיקום תעסוקתי ולימודי - מענה משלים לשתי הקבוצות

7.1 הצורך במעטפת סיוע

הפיצוי הכספי המוצע במסלולים השונים נותן מענה חיוני למניעת קריסה כלכלית מיידית, אך אין בו לבדו כדי לענות על הפגיעה הרחבה והמתמשכת במסלול חייהם של בני משפחה מטפלים ואחים שכולים בגירים. אוכלוסיות אלה חוות לעיתים קרובות קטיעה של רצף חיים תקין, הבאה לידי ביטוי באובדן שנות לימוד, נתק ממקום עבודה, עצירת הכשרה מקצועית ותחושת ניתוק מהחברה ומהמסלול האישי.

בהיעדר מענה ממוקד לפגיעה זו, הפיצוי הכספי עשוי לייצב את המצב הכלכלי בטווח הקצר, אך אינו מאפשר שיקום בפועל. בהתאם לגישת השיקום המוצעת במסגרת שותפות "אור באופק", הרואה בשיקום הנפגע ומשפחתו כמטרת-על ולא רק בפיצוי על

הנזק, נדרש לצרף לכל מסלול הכרה - בין אם במסלול לבני משפחה מטפלים ובין אם במסלול לאחים שכולים בגירים - מעטפת שיקום תעסוקתית ולימודית משלימה, המכוונת להשבת הרצף התפקודי והשתלבות מחודשת במסלולי חיים תקינים.

7.2 מרכיבי המעטפת

א. שיקום תעסוקתי

מוצע לקבוע סל כלים שיטתי לשיקום תעסוקתי, אשר יינתן כבר בשלבים הראשונים שלאחר הפגיעה:

- **אבחון תעסוקתי** - הערכת כישורים, מגבלות ומסלול תעסוקה מומלץ על ידי יועץ תעסוקה מוסמך. האבחון יינתן כבר בשלב הראשוני (חלון הזמן של ששת החודשים הראשונים), במטרה למנוע ניתוק ממושך משוק העבודה.
- **ליווי להשתלבות בשוק העבודה** - סיוע פעיל הכולל הכנת קורות חיים, הכנה לראיונות עבודה ותיווך מול מעסיקים.
- **הגנה מפיטורים** - הרחבת ההגנה הקיימת בתיקון 46 לחוק (2025), המוחלת כיום על אחים שכולים, כך שתחול גם על מטפלים עיקריים בנפגעים, לתקופה של עד שנה ממועד ההכרה.
- **התאמות במקום העבודה** - מתן זכויות תעסוקתיות מותאמות למטפל עיקרי, בדומה להתאמות הקיימות לאנשים עם מוגבלות מכוח חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, לרבות:
 - גמישות בשעות העבודה;
 - אפשרות לעבודה מרחוק;
 - היעדרות לצורך ליווי לטיפולים, ללא ניכוי שכר.

ב. שיקום לימודי ומקצועי

לצד השיקום התעסוקתי, נדרש מענה ייעודי לשיקום מסלול הלימודים וההכשרה המקצועית:

- **מימון לימודים** - השתתפות בשכר לימוד אקדמי או מקצועי לבני משפחה שנאלצו להפסיק לימודיהם עקב הטיפול או האובדן, במבנה הבא:
 - לאחים שכולים בגירים: עד 100% משכר לימוד, עד גיל 40, בהתאם להסדרים הקיימים;
 - למטפלים עיקריים: השתתפות בשיעור של 50%-75% משכר הלימוד, בכפוף להוכחת קשר סיבתי להפסקת הלימודים.
- **דמי קיום בתקופת לימודים** - כיום קיים פער מהותי, לפיו אחים שכולים אינם זכאים לדמי קיום בתקופת לימודים, בניגוד ליתומים. מוצע לקבוע מענק חודשי קבוע לתקופת הלימודים, עד גיל 30, בדומה להסדרים הקיימים עבור יתומים.
- **הכשרה מקצועית** - מימון מלא של קורסי הכשרה והסבה מקצועית, ללא תלות בגיל, עבור מי שנאלץ לנטוש מסלול תעסוקתי עקב הטיפול או האבל.

ג. שיקום כלכלי-פיננסי

לצד ההיבטים התעסוקתיים והלימודיים, יש לתת מענה גם להשלכות הכלכליות הרחבות של תקופת המשבר:

- **ייעוץ פיננסי** - ליווי מקצועי לניהול חובות ותזרים מזומנים, בשיתוף גורמי רווחה, לאור העובדה שמשפחות רבות נקלעות לחובות בשל שילוב של הוצאות רפואיות ועלייה בצרכים לצד ירידה בהכנסות.
- **הלוואות בתנאים מועדפים** - מתן גישה להלוואות ממשלתיות בריבית מוגבלת לצרכי גישור בתקופת המשבר, בדומה להסדרים הקיימים לבני זוג של נכים קשים במסגרת תקנות השיקום.

7.3 מנגנונים מקבילים

ההצעה למעטפת שיקום משולבת נשענת על מודלים קיימים בארץ ובעולם:

- תקנות השיקום הנכי צה"ל (הוראות אגף 80.24 ו-80.25) כוללות מימון לימודים ועזרת זולת לבני זוג ולילדים של נכים קשים; ההצעה הנוכחית מבקשת להרחיב היגיון זה גם למטפלים עיקריים ולאחים שכולים בגירים.
- מודלים בינלאומיים, כגון מודל ה-One Stop Shop בבליה, מדגימים מתן שירותים משולבים - פסיכולוגיים, משפטיים ותעסוקתיים - תחת קורת גג אחת, לצורך שיקום הוליסטי ומניעת נשירה.
- תוכניות דוגמת ה-VA Caregiver Support Program בארצות הברית משלבות גמלה כספית עם שירותי הכשרה, ייעוץ ותמיכה למטפלים משפחתיים, ומדגימות את החשיבות במענה כולל ולא רק כספי.
- גם בדין הישראלי, במסגרת חוק שיקום נכי נפש בקהילה, קיימים רכיבי חונכות וליווי לשוק העבודה וללימודים, אשר ניתן להסתמך עליהם כבסיס רעיוני למעטפת המוצעת.

7.4 מנגנוני בקרה ייעודיים למעטפת

לצורך הבטחת שימוש אפקטיבי ומניעת ניצול לרעה של המעטפת, מוצע לעגן מנגנוני בקרה ייעודיים:

- **תנאי השתתפות פעילה:** הזכאות למרכיבי הלימודים והתעסוקה תהיה מותנית בהשתתפות בפועל (רישום ללימודים, נוכחות, השתתפות בתכניות), וזאת כדי למנוע החזקת זכאות ללא מימוש.
- **הגבלת תקופה:** רכיבי המעטפת יינתנו לתקופה מוגבלת של עד שנתיים מהפגיעה, עם אפשרות הארכה חד-פעמית לשנתיים נוספות בכפוף לאישור מקצועי.
- **מניעת כפל הטבות:** לא יינתן מימון לימודים או הטבות זהות ממספר מסלולים במקביל (למשל, שילוב בין מסלול המטפלים למסלולי מלגות ממשלתיים אחרים או מימון אגף השיקום).
- **מנהל מקרה/עו"ס שיקום כגורם מתאם:** מנהל המקרה או עו"ס השיקום יהיו אחראים לתיאום בין כלל מרכיבי המעטפת, למניעת כפילויות, לפיקוח על מימוש הזכויות ולזיהוי פערים.

8. הטיעון הכלכלי לוועדה

ההצעה אינה מבקשת ליצור מערכת חדשה לחלוטין, אלא להתאים כלים מוכרים למציאות חדשה. תמיכה בבן משפחה מטפל עשויה להפחית עלויות עתידיות של אשפוז, שירותים מוסדיים ושחיקה של המטפל עצמו. מנגד, היעדר מענה עלול להביא לקריסה כפולה - הן של הנפגע והן של בן המשפחה המטפל.

9. סיכום והמלצות

מוצע לוועדה לבחון בחיוב אימוץ של מנגנון הכרה ראשוני מסוג "מרשם קליני", אשר יאפשר לזהות צורך בליווי באופן מהיר ומדויק, מבלי להעמיס על הנפגע מבחני תלות שאינם מותאמים בהכרח לאופי הפגיעה. על בסיס מנגנון זה, מומלץ לאמץ את המודל המשולב כחלופה המרכזית למתן סיוע, שכן הוא מציע איזון ראוי בין מענה כלכלי ממשי, תמרוץ להמשך השתתפות בשוק העבודה ומנגנוני בקרה אפקטיביים למניעת ניצול לרעה.

לצד זאת, יש לעגן מסלול ייעודי לאחים שכולים בגירים, אשר ייתן מענה מובחן לפגיעה הייחודית במסלול חייהם, תוך הבחנה ברורה בין צרכי שיקום לבין פיצוי. במקביל, ובהתאם לגישת השיקום הרחבה של שותפות "אור באופק", מוצע לשלב לצד מנגנוני הפיצוי גם מעטפת שיקום תעסוקתית, לימודית וכלכלית, אשר תאפשר לבני משפחה מטפלים ולאחים שכולים בגירים לשוב למסלול חיים תקין, ולא רק לייצב את מצבם בטווח הקצר.

הסדרה משולבת זו אינה מהווה הרחבה נקודתית של זכויות, אלא התאמה נדרשת של מערכת השיקום למציאות בפועל, שבה השיקום מתרחש בתוך התא המשפחתי ודורש מענה כולל, רציף וישים.